

מועד קטן דף ה עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום שני)

1 קְלִיקוּלֵי הַמַּיִם שֶׁבְּרָשׁוֹת הַרְבֵּים וְכוּ' וְחוּטְטִין אוֹתָן.
 2 מְדִיקַת הַגְּמְרָא: דוּקָא חֲמִיטָה - סִילוּק עַפְר מְבוֹרוֹת הַמַּיִם אֵין -
 3 אֲבָן הוֹתֵר בְּמוֹעֵד, אֲךָ חֲפִידָה שֶׁל בּוֹרוֹת חֲדָשִׁים לֹא.
 4 מְבֹאֲרֵת הַגְּמְרָא: אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁנוּ לֵאסוּר
 5 חֲפִירַת בּוֹרוֹת חֲדָשִׁים בְּמוֹעֵד, אֲלֵא כְּשֵׁאִין רַבִּים צְרִיכִין לָהֶם
 6 לְשִׁתֵּיה, אֲבָל כְּשֶׁרַבִּים צְרִיכִין לָהֶם, אֲפִילוּ חֲפִידָה מוֹתֵר.
 7 מִקְשָׁה הַגְּמְרָא: וְכִי כְּשֶׁרַבִּים צְרִיכִין לָהֶם מִי שְׂרִי - הָאֵם מוֹתֵר
 8 לְחַפּוֹר, וְהִתְנַיָּא בְּבֵרֵיתָא, חוּטְטִין בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת [א] שֶׁל יְחִיד
 9 וְאֵין צְרִיף לִזְמַר שְׁחוּטְטִים שֶׁל רַבִּים, וְאֵין חוֹפְרִין בּוֹרוֹת שִׁיחִין
 10 וּמְעָרוֹת שֶׁל רַבִּים, וְאֵין צְרִיף לִזְמַר שֶׁל יְחִיד. וּמְבֹאֵר שְׁחִפִירָה
 11 אִסוּרָה וְחִטִּיטָה מוֹתֵרֵת, מֵאִי לֹא - הָאֵם לֹא מְדוּבֵר אֶף בְּשֶׁרַבִּים
 12 צְרִיכִין לָהֶם, וְאֶף עַל פִּי כֵן רַק חֲטִיטָה מוֹתֵרֵת וְלֹא חֲפִירָה, וְשֵׁלֵא
 13 כְּרַבִּי יוֹחָנָן.
 14 דוּחָה הַגְּמְרָא: לֹא, מְדוּבֵר בְּשֵׁאִין רַבִּים צְרִיכִין לָהֶם, אֲךָ אִם רַבִּים
 15 צְרִיכִים לָהֶם מוֹתֵר. מִקְשָׁה הַגְּמְרָא עַל הַדְּחִידָה: הֲרִי יֵשׁ לְדִיקָה,
 16 דְּכוּתָה - כִּאֲפוֹן זֶה נִהְיָה צְרִיכִים לְהַעֲמִיד אֶף הִיתֵר הַחֲטִיטָה לְנַפְי
 17 יְחִיד שֶׁבְּבֵרֵיתָא בְּשֵׁאִין יְחִיד צְרִיף לָהֶם, וְקִשָּׁה, וְכִי בִּאֲפוֹן זֶה חֲטִיטָה
 18 מִי שְׂרִי - הָאֵם הוֹתֵרָה, וְהִתְנַיָּא בְּבֵרֵיתָא, בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁל
 19 יְחִיד, בּוֹנְסִין מֵיִם שֶׁל גְּשָׁמִים שֶׁאֲסַפּוּם מִן הַגְּגוֹת לְתוֹכָן, כִּיּוֹן שֶׁאֵין
 20 טוֹרַח מְרוּבָה, אֲבָל לֹא חוּטְטִין וְלֹא שְׂפִין [וְסוֹתְמִים] אֵת סְדָקֵיהֶן
 21 בְּסִיד שִׁיכִילוּ מִמֵּיהֶם וְלֹא תֵּאָבֵד אֶף טִיפָה, וְשֶׁל רַבִּים חוּטְטִין אוֹתָן
 22 וְשְׂפִין אֵת סְדָקֵיהֶן, וּמְבֹאֵר שְׁחֲטִיטָה אִסוּרָה בְּבוֹרוֹת יְחִיד. וּבִהֲכַרַח
 23 לְחֹלֵק, שֶׁהִבְרִיתָא הַשְּׁנִיָּה דִּיבְרָה כְּשֵׁאִינוּ צְרִיךְ לַמַּיִם, וְהִבְרִיתָא
 24 הָרֵאשׁוֹנָה דִּיבְרָה כְּשֶׁצְרִיךְ, וְאֶף עַל פִּי כֵן אִסוּרָה בְּסִיפָא חֲפִירָה,
 25 וְקִשָּׁה לְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהִתֵּיר.
 26 דוּחָה הַגְּמְרָא: וְאֵלֵא מֵאִי, הִבְרִיתָא הָרֵאשׁוֹנָה דִּיבְרָה בְּשִׁיחִיד צְרִיף
 27 לָהֶם, אִם כֵּן דְּכוּתָה - כִּךְ תֵּבֵּאֵר בְּסִיפָא לְנַפְי רַבִּים בְּחֲפִירָה,
 28 שֶׁאִסוּר אֶף בְּשֶׁרַבִּים צְרִיכִין לָהֶם, וְכִי אִז חֲפִירָה מִי אִסִּיר, וְהִתְנַיָּא
 29 בְּבֵרֵיתָא, בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁל יְחִיד בּוֹנְסִין מֵיִם לְתוֹכָן וְחוּטְטִין
 30 אוֹתָן, אֲבָל לֹא שְׂפִין אֵת סְדָקֵיהֶן, וְלֹא חוּטְטִין לְתוֹכָן, וְלֹא סְדִין אוֹתָן
 31 בְּכַתְלֵיהֶם בְּסִיד. וְשֶׁל רַבִּים חוֹפְרִין אוֹתָן וְסְדִין אוֹתָן בְּסִיד. וּמְבֹאֵר
 32 שִׁישׁ אֲפוֹן שְׁמוֹתָן אֶף לְחַפּוֹר לְרַבִּים וְשֵׁלֵא כְּמִשְׁתַּנּוּ, וּבִהֲכַרַח
 33 לְתַרְץ שֶׁהִבְרִיתָא הַתִּירָה חֲטִיטָה צְרִיכִים לָהֶם וְכְרַבִּי יוֹחָנָן.
 34 מִקְשָׁה הַגְּמְרָא: אֲלֵא קְשִׁיָּא לְפִי הֵךְ קְמִיתָא - הִבְרִיתָא הָרֵאשׁוֹנָה
 35 שֵׁאִינָה מִחֲלַקְתָּ בֵּין יְחִיד לְרַבִּים לְאִסוּר, שֶׁהֲרִי כְּשֶׁרַבִּים צְרִיכִים
 36 מוֹתֵר. מִתְרַצֵּת הַגְּמְרָא: תְּרִין הֵכִי, חוּטְטִין בּוֹרוֹת שֶׁל יְחִיד בְּשִׁיחִיד
 37 צְרִיף לָהֶם, וְאֵין צְרִיף לִזְמַר שֶׁל רַבִּים בְּשֶׁרַבִּים צְרִיכִין לָהֶם, דְּבֹזָה
 38 אֲפִילוּ חֲפִידָה מוֹתֵר, וְאֵין חוֹפְרִין בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁל רַבִּים
 39 בְּשֵׁאִין רַבִּים צְרִיכִין לָהֶם, וְאֵין צְרִיף לִזְמַר שֶׁל יְחִיד, דְּכִי אֵין יְחִיד
 40 צְרִיף לָהֶם, לֹא רַק חֲפִירָה, אֲלֵא אֲפִילוּ חֲטִיטָה נְפִי אִסוּר.
 41 רֵאִיָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר רַב אֲשִׁי, מִתְנַתִּין נְפִי דִּיקָא - אֶף מִמִּשְׁתַּנּוּ
 42 מְדוּיק שְׁחִפִירָה מוֹתֵרֵת לְצוֹרֵךְ רַבִּים בְּמוֹעֵד, דְּקִתְנִי עוֹשִׂין כֹּל
 43 צוֹרְכֵי רַבִּים, 'כֹּל' לְאֵתוּי מֵאִי - מֵה בֵּאָה לְרַבּוֹת בְּדִין זֶה, הָאֵם לֹא
 44 לְאֵתוּי שֶׁאֵף חֲפִידָה מוֹתֵרֵת לְצוֹרֵךְ רַבִּים.
 45 דוּחָה הַגְּמְרָא: לֹא, לְאֵתוּי - הַמִּשְׁנָה בֵּאָה לְרַבּוֹת הֵא דִּתְנַיָּא
 46 בְּבֵרֵיתָא, יוֹצֵאִין בְּמוֹעֵד לְקַנּוּץ אֵת הַדְּרָכִים - לְפָנוֹת קוֹצִים
 47 שֶׁבְּדְרָכִים, וְלִתְקַן אֵת הַרְחֹבוֹת שֶׁבְּעִיר וְאֵת הָאֲסַמְרָמְאוֹת -
 48 הַשׁוּוֹקִים הַמִּיּוֹעֵדִים לְסַחֲרָה, מְגוּמוֹת שְׁבָהֵם, וְלִמּוֹד אֵת הַמְּקַנְאוֹת
 49 אִם יֵשׁ בְּהֵן מֵיִם כְּשִׁיעוֹר טְבִילָה, וְכֹל מְקַנָּה שֵׁאִין בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה,
 50 מְרַגְלִין [מִמְשִׁיכִים] לְתוֹכּוֹ עַד אֲרַבְעִים סָאָה מֵאֲמַת הַמַּיִם. וּמִנֵּין
 51 שֵׁאֵם לֹא יֵצֵאוּ בֵּית דִּין וְעֵשׂוּ כֹּל אֱלוֹ, שֶׁכֹּל דְּמִים שֶׁנִּשְׁפְּכוּ שֵׁם כִּגוֹן
 52 שֶׁנִּתְקַלוּ בְּקוֹצִים שֶׁבְּדְרָכִים, מַעֲלָה עֲלֵיהֶם הַקְּתוּב בְּאִילוּ הֵם
 53 שְׂפָכוּם, תְּלִמּוֹד לִזְמַר (דְּרַבִּים י ט) וְלֹא יִשְׁפֹּף דָּם נָקִי גוֹ' וְהִנֵּה עֲלִיד
 54 דְּמִים, וּמְבֹאֵר שֶׁהִיכּוֹל לְמַנוּע שְׁפִיכוֹת דְּמִים וְאִינוּ מוֹנֵע, נִחְשָׁב
 55 כִּאִילוּ הוּא שֹׁפֵךְ. וְצְרִכֵי רַבִּים אֵלוּ מְרַבָּה הַמִּשְׁנָה לְהִיתֵר.
 56 מִקְשָׁה הַגְּמְרָא: הֵא בְּהִדְנָא קְתַנִּי לָהּ - הֲרִי נִשְׁנוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ בְּמִשְׁנָה,
 57 וּמִתְקַנְיִן אֵת הַדְּרָכִים וְאֵת הַרְחֹבוֹת וְאֵת הַמְּקַנְאוֹת [ב]. אֲלֵא וְדֵאִי
 58 שְׁדַרְבִּיה יְעוֹשִׂין כֹּל צוֹרְכֵי רַבִּים' לְאֵתוּי מֵאִי, לֹא לְאֵתוּי חֲפִידָה

59 שֵׁאִינָה מִפּוֹרֵשׁת. מְסִיקָה הַגְּמְרָא, אֲבָן שְׂמַע מִינָה - מוֹכַח מִן
 60 הִבְרִיתָא שְׁחִפִירָה מוֹתֵרֵת.
 61 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: מְצִינִין אֵת הַקְּבָרוֹת.
 62 הַגְּמְרָא מְבִיאָה מִקּוֹר הַדְּבַר: אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן פִּי, רַמּוֹ לְצִיּוֹן
 63 קְבָרוֹת מִן הַתּוֹרָה מִנֵּין, תְּלִמּוֹד לִזְמַר בְּנִבּוּאָה שֶׁהִתְנַבֵּא יְחֻזְקָאֵל עַל
 64 הַעֲתִיד לְבוֹא (יְחֻזְקָאֵל ל טו), 'וְרָאָה עֵצִים אֲדָם וּבְנֵה אֲצִלוּ צִיּוֹן, וּרְמוֹ
 65 הוּא שִׁיעֵשׂו צִיּוֹן בְּמִקּוּם שִׁישׁ עַצֵּם אֲדָם [ג].
 66 מִקְשָׁה הַגְּמְרָא: אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, קִשָּׁה עַל דְּרִשָּׁה זֶה, הֵא
 67 - דְּבַר זֶה מְקַמֵּי דְלִיתִי - קוֹדֵם שֶׁבֵּא יְחֻזְקָאֵל מֵאֵן אָמַר, הֲרִי מִן
 68 הַתּוֹרָה הוּא וְהִנֵּה לְקַב"ה לְהַשְׁמִיעוֹ קוֹדֵם. דַּחָה רַב אֲשִׁי: וְלִיִּמְעָמִיף
 69 - וְלִשְׁתַּתֵּךְ קִשָּׁה גַם בְּהֵא דְאָמַר רַב חֲסִדָּא, דְּכָר זֶה שֶׁלַּחֲלֹן מִתּוֹרַת
 70 מִשָּׁה רַבִּינוּ לֹא לְמַדְנֵנו אֲלֵא מִדְּכַרֵּי יְחֻזְקָאֵל בֶּן בּוּזִי לְמַדְנֵנו, שֶׁאֲמַר
 71 (יְחֻזְקָאֵל מ ד ט) 'כֹּל בֶּן נֶכֶד עָרַל לֵב וְעָרַל כְּשֶׁר לֹא יָבוֹא אֵל מְקַדְשִׁי'
 72 (לְשִׁרְתָּנִי), וְהִינוּ שְׁעָרַל לֵב שֶׁנִּתְנַכְרוּ מִעֲשִׂיו לָהּ, וְעָרַל בְּשֵׁר שְׁמִתּוּ
 73 אַחֲזוּ מִחֲמַת מִלָּה וְלֹא נִימּוֹל, לֹא יַעֲבֹדוּ בְּמִקְדָּשׁ, מְקַמֵּי דְלִיתִי
 74 יְחֻזְקָאֵל מֵאֵן אָמַר. אֲלֵא וְדֵאִי גְמִירָא גְמִירֵי לָהּ - לְמַדּוּהוּ בַּהֲלַכָּה
 75 מְסִינֵי, וְאֵתָא יְחֻזְקָאֵל וְאֲסַמְכָה אֶקְרָא - וְכַתּוּב בְּפִסְוֹק, וְהִבָּא נְפִי
 76 בְּצִיּוֹן קְבָרוֹת, יֵשׁ לִוְמֵר דְּגְמִירָא גְמִירֵי לָהּ וְאֵתָא יְחֻזְקָאֵל וְאֲסַמְכָה
 77 אֶקְרָא.
 78 מִקּוֹר אַחֵר לְצִיּוֹן הַקְּבָרוֹת: רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, לְמַדִּים זֹאת מְהֵבָא (וּיקְרָא
 79 יג מה) 'וְטַמֵּא טַמֵּא יְקָרָא' שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְוֵרָע, וּמוֹסִיפִים לְדְרוֹשׁ
 80 שֶׁהַטּוֹמֵאָה קוֹרָאָה לוֹ וְאוֹמְרָת לוֹ פְּרוֹשׁ מִמֶּנִּי, וְלִמַּדִּים שְׁעוֹשִׂים
 81 סִימָנִים לְטוֹמֵאָה שִׁירְגִישׁ בַּה אֲדָם וַיִּפְרוֹשׁ, וְכֵן אָמַר רַבִּי עוֹזִיאֵל בְּר
 82 בְּרִיה דְּרַבִּי עוֹזִיאֵל רַבָּה, טוֹמֵאָה קוֹרָאָה לוֹ וְאוֹמְרָת לוֹ פְּרוֹשׁ.
 83 מִקְשָׁה הַגְּמְרָא: וְהֵאִי לְהֵכִי הוּא דְאֵתָא - וְכִי פְסוּק זֶה לְדְרִשָּׁה זֶה
 84 הוּא בֵּא, הֲרִי הֵהוּא מִיַּבְעֵי לִיה לְכַדְתַּנְיָא - נִצְרָךְ לְדְרִשָּׁה אַחֲרַת
 85 שֶׁבְּבֵרֵיתָא, 'וְטַמֵּא טַמֵּא יְקָרָא', מִכָּאֵן שֶׁהִטַּמָּא צְרִיף לְהוֹדִיעַ צְעָרוֹ
 86 לְרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁין עֲלֵיו דְּרַמִּים שִׁיטָה. מִתְרַצֵּת הַגְּמְרָא: אִם בֶּן
 87 דִּי לִיבְתוּב 'וְטַמֵּא יְקָרָא', מֵאִי - מְדוּע נִכְתַּב 'וְטַמֵּא טַמֵּא' בְּכַפִּילוֹת,
 88 אֲלֵא וְדֵאִי שְׂמַעְתָּ מִינָה תְּרַתֵּי - נִלְמַד מִזֶּה שְׁתֵּי הַדְּרִשׁוֹת.
 89 מִקּוֹרוֹת אַחֲרִים לְצִיּוֹן הַקְּבָרוֹת: אֲפִי אָמַר מְהֵבָא, נֶאֱמַר (וּיקְרָא יט יד)
 90 'לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל', וְדוֹרְשִׁים שִׁישׁ לְעִשׂוֹת צִיּוֹן לְטוֹמֵאָה
 91 שֶׁלֹּא יִכְשָׁלוּ בָּהּ נוֹשְׂאֵי תְרוּמָה וְטִהָרוֹת רַב פְּסָא אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר
 92 (ישעיה נז יד) 'וְאָמַר סָלוּ סָלוּ פָּנֵי דְרָךְ', וְבַעֲשִׂיתָ צִיּוֹן לְטוֹמֵאָה מִפְּנֵה
 93 הַדְּרָךְ הַהוֹלְכִים. רַב חִינְנָא אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'הֲרִימוּ מִכְּשׁוֹל מִדְּרָךְ
 94 עַמִּי, וְדוֹרְשִׁים שִׁישׁ לְצִיּוֹן הַמְּכֻשׁוֹל בְּדֶרֶךְ הַרְבִּים. רַב יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיה
 95 דְּרַב אִידִי אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יח ב) 'וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֵת הַדְּרָךְ (אֲשֶׁר)
 96 יִלְכּוּ בָּהּ, וְדוֹרְשִׁים שִׁישׁ לְעִשׂוֹת צִיּוֹן לְהוֹדִיעַ לְעוֹבְרֵי דְרָכִים הַדְּרָךְ
 97 שֶׁלֹּא יִטְמָאוּ בָּהּ.
 98 מִר וּזְמַרָא אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (וּיקְרָא טו לא) 'וְהוֹרַתֶם אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 99 מִטְּמֵאָתֶם, וְהוֹרַתֶם' הִינוּ הַפְּרִישׁוֹ מִן הַטּוֹמֵאָה, וּמְפָרִישׁ עַל יַד
 100 צִיּוֹן מִקּוֹמָה. רַב אֲשִׁי אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (וּיקְרָא יח ל) 'וְשִׁמְרַתֶם אֵת
 101 מִשְׁמַרְתִּי, וְדוֹרְשִׁים, עֵשׂוּ מִשְׁמַרְתָּ [שְׁמִירָה] לְמִשְׁמַרְתִּי - לְאוֹכְלֵי
 102 תְרוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בְּמִדְבַר יח ח) 'מִשְׁמַרְתָּ תְרוּמַתִּי' שִׁישְׁמְרוּ
 103 מִטּוֹמֵאָה, וּבְצִיּוֹן הַקְּבָרוֹת יֵשׁ שְׁמִירָה לְכָךְ.
 104 רַבִּינָא אָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נכג) 'וְיִשֶׁם דְּרָךְ אֲרָאנוּ בְּיִשְׁע אֱלֹהִים,
 105 שֶׁהַעוֹשָׂה סִימָן בְּאִיזוֹ דְרָךְ יִלְכוּ יִרְאֵה בִישׁוּעַת ה'.'
 106 דְרִשָּׁה נּוֹסֶפֶת מִפְּסוּק זֶה: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, כֹּל הַשֵּׁם אוֹרְחוֹתָיו
 107 - הַמִּחְשָׁב דְרָכֵיו וְשׁוֹקֵל הַפֶּסֶד מִצוּה כִּנְגַד שְׁכָרָה וְשֹׁכֵר עֵבִירָה
 108 כִּנְגַד הַפֶּסֶדָה (אֲבוֹת פ"ב מ"א), זוֹכֵה וְרוֹאֵה בִישׁוּעַתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 109 הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיִשֶׁם דְּרָךְ, אֵל תִּקְרֵי וְיִשֶׁם' בְּשִׁי' שְׁמֵאלִית אֲלֵא בְשִׁי'ן
 110 יִמְנִית 'וְיִשֶׁם דְּרָךְ', שֶׁמִּחְשָׁב דְרָכֵיו, אֲרָאנוּ בְּיִשְׁע אֱלֹהִים.
 111 מַעֲשָׂה בְּעֵינֵי פְסוּק זֶה: רַבִּי יֵנָאי הוּנָה לִיה הוּא תְלִמּוּדָא, דְּכֹל יוֹמָא
 112 הוּנָה מְקַשֵּׁי לִיה - שֶׁבְכֹל יוֹם הַקִּשָּׁה לוֹ בְּלִימּוּדֵם, אֲךָ בְּשִׁבְתָּא
 113 דְרִיגָלָא - בְּשַׁבְּתוֹת שְׁקוּדֵם הַרְגַל לֹא הוּנָה מְקַשֵּׁי לִיה, מִשּׁוּם שֶׁאִז
 114 הַכֹּל בָּאִים לְשִׁמּוּעַ הַדְּרִשָּׁה, וְחִשְׁשׁ שְׁמָא יִתְבַּיֵּשׁ אִם לֹא יִדַע
 115 לְהַשִּׁיב,

55 מטמא באהל כיצד הולך עליו לנפחו, וכן מדוע מועיל שדשו בו
 56 רבים, הרי אף שמועיל לטהר מטומאת מגע והיסט, עדיין טמא
 57 בטומאת אהל, אלא ודאי אינו מטמא באהל ושלא כדברי
 58 הברייתא לעיל.
 59 מתרצת הגמרא: **אמר רב פפא, לא קשיא, כאן** – בברייתא מדובר
 60 **בשדה שאבד בה קבר, שודאי יש בה קבר אך אין מקומו ידוע,**
 61 **ומספק טמאו חכמים את כל השדה ואף בטומאת אהל, ואמרו**
 62 **שמציינים אותה, וכאן** – מה שמותר למקריב פסחו לעבור בבית
 63 הפרס על ידי ניפוח, או דישה בהילוך רבים, מדובר **בשדה שנתרש**
 64 **בה קבר, שמחמת החרישה נשברו העצמות ואין בהן שיעור כדי**
 65 **לטמא באהל ואכן אין מציינים את השדה.**
 66 מקשה הגמרא: וכי **שדה שנתרש בה קבר בית הפרס קרי ליה, האם**
 67 **גם היא נקראת 'בית הפרס'. מתרצת הגמרא: אין, אכן כך, והתנן**
 68 **– וכן מצינו במשנה (אהלות פ"ח מ"ב-ד), 'שלשה בית הפרס הן**
 69 **שאתורים אוכלי תרומה ללכת בהם, שדה שאבד בה קבר, ושדה**
 70 **שנתרש בה קבר, ושדה בזבין.**
 71 **מבררת הגמרא: מאי שדה בזבין.** משיבה הגמרא: **רב יהושע בר**
 72 **אבא משמיה דעולא אמר, שדה שמפטרין בה מתים – שנפטרים בה**
 73 **מן המתים. מבררת הגמרא: ומעמא מאי חששו חכמים לטומאה**
 74 **שם. אמר אבימי, משום יאוש בעלים נגעו בה, שלעתים מביאים**
 75 **אליה מת ממקום רחוק, וחוששים שאבר ממנו נתדלדל ונפל שם,**
 76 **והתייטשו ממנו ולא קברוהו כיון שסמכו אלו על אלו ונשאר**
 77 **האבר בשדה.**
 78 הגמרא דנה בתירוץ שבנחרש בה קבר אין צריך לציין. מקשה
 79 הגמרא: **ושדה שנתרש בה קבר לא בעי ציין, והא תניא בברייתא,**
 80 **מצא שדה מצויינת בציון לקברות, ואין ידוע מה פייכה – מה ענינה,**
 81 **האם נחרש בה קבר ואין בה טומאת אהל ויכול לילך לשחוט פסחו**
 82 **בניפוח, או שאבד בה קבר ומטמאה באהל ואין מועיל ניפוח לילך**
 83 **בה, יתבונן, אם יש בה אילנות, בידוע שנתרש בה קבר, שהרי ודאי**
 84 **נחרשה לצורך האילנות, ויכול לילך, ואם אין בה אילנות, בידוע**
 85 **שאבד בה קבר ולא נחרש, ומטמאה באהל. רבי יהודה אומר, אין**
 86 **להקל בה עד שיהא שם זקן או תלמיד חכם שידוע שנחרשה, לפי**
 87 **שאין הכל בקיאים בדרך – אם נחרשה השדה, ואין לסמוך על כל**
 88 **אחד. ומבואר בברייתא שגם שדה שנחרש בה קבר מציינים אותה,**
 89 **ושלא כדברי רב פפא.**
 90 מתרצת הגמרא: **אמר רב פפא, באמת אין מציינים כדברי, וכי**
 91 **תניא התיא – וברייתא זו דיברה בשדה שאבד בה קבר, דאו ציינוה**
 92 **משום אבידת הקבר, ויתכן שאחר כך נחרשה, ואינה מטמאה**
 93 **באהל, ולכך נתנה הברייתא סימן, שאם יש בה אילנות, בידוע**
 94 **שנתרש בה קבר אחר שצינוה, ואם אין בה אילנות, בידוע שרק**
 95 **אבד בה קבר ולא נחרשה, ונשארה בטומאת אהל.**
 96 מקשה הגמרא: אם קודם נאבד בה קבר, הרי גם אם יש בה אילנות
 97 שודאי חרשה, קשה, וליחוש דלמא אילנות מנואי וקבר מבראי –
 98 נחשוש שמא האילנות בפנים השדה, ושם באמת חרשו לצורכם,
 99 אך הקבר שבשדה נוטה לחוץ, ושם לא חרשו, ואם כן עדיין יש
 100 להחמיר בשדה שלא במקום האילנות שתטמא באהל, משום
 101 שאבדת הקבר שם לא נחרשה.
 102 מתרצת הגמרא: יש לתרץ כפי דאמר עולא לתרץ במקום אחר
 103 שמדובר באילנות העומדין על הגבולין של רשות הרבים, הלא נמי
 104 נפרש שמדובר בעומדין על הגבולין, שבאופן זה ודאי לא נקבר
 105 המת מחוץ למקום האילנות, שהרי זה רשות הרבים, ואין אדם
 106 קובר מתו ברשות הרבים, אלא ודאי במקום האילנות נקבר, ושם
 107 בידוע שנחרש עבור האילנות.

1 קרי עליה רבי ינאי את הפסוק 'ישם דרך ארצנו פישע אלהים', משום
 2 שחישב דרכיו באיזו שעה להקשות.
 3 הגמרא מביאה ברייתא בדיני ציון הקברים: **תנו רבנן, אין מציינין**
 4 **– אין צריך לציין, לא על מקום שיש חשש שקברו בו רק פיות מן**
 5 **המת, ולא על עצם שגודלה בשעורה, ולא על דבר שאינו מטמא**
 6 **באהל, שהצריכו ציון רק בחשש טומאת אהל, אך בחשש טומאת**
 7 **מגע או היסט לא הצריכו ציון. אבל מציינין על השדרה ועל**
 8 **הגולגולת של מת שמטמאים באהל אף שאינם אלא עצם אחת,**
 9 **ועל רוב בננין עצמות אף שאינן רוב מנין, ועל רוב מנין עצמות המת**
 10 **אף שאינן רוב בנין גופו. ואין מציינין על הנוקדות – אין צריכים**
 11 **לציין מקום שודאי יש בו טומאה וידוע לאנשים, שאינם עוברים**
 12 **שם עם טהרות, אבל מציינין על הספיקות – מקומות שיש ספק**
 13 **שמה יש שם טומאה, שאין להם קול על כך, ובלא ציון לא יפרשו**
 14 **מזן. ואלו הן הספיקות, סככות, ופרעות, ובית הפרס, ויבוארו**
 15 **להלן בסמוך.**
 16 הברייתא מבארת את אופן הציין: **ואין מעמידין ציון במקום טומאה**
 17 **ממש, אלא מרחיקים הציין ממנה מעט, שלא להפסיד את הטהרות,**
 18 **שאם הציין ממש על הטומאה יתכן שלא ירגיש בו עד שיאהיל על**
 19 **הטומאה, אך אם הוא רחוק מעט מרגיש בו קודם שעובר על**
 20 **הטומאה. ומכל מקום אין מרחיקין הציין ממקום טומאה יותר**
 21 **מדאי, שלא להפסיד את ארץ ישראל, שהרי יפרוש מיד בראיית**
 22 **הציין, ונמצא שמחזיקים מקומות בארץ ישראל בטומאה שלא**
 23 **לצורך.**
 24 הגמרא דנה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: וכי פיות מן המת
 25 אינו מטמא באהל כמבואר בברייתא, והא (תניא) [תנן] במשנה,
 26 אלו שמטמאין באהל, פיות מן המת. מתרצת הגמרא: **אמר רב פפא,**
 27 **לעולם מטמא באהל, והא בברייתא בכזית מבשר המת מצומצם**
 28 **עסקינן, שאף שמטמא באהל אין מציינים עליו דסוף סוף מיהסר**
 29 **חסר משיעור כזית, שהרי דרכו להרקב בקרקע, ואז לא יטמא**
 30 **באהל, ולכן טוב יותר שלא לציין המקום אף שלא ידעו להזהר**
 31 **מלהוליך תרומה וקדשים וישרפום, שכן מוטב ישרפו עליו הרומה**
 32 **וקדשים לפי שעה – זמן מועט כשלא נחסר מכזית, ואחר כך יחדלו**
 33 **מלשרוף, ואל ישרפו עליו לעולם, שאם יציינו מקומו, יחזיקוהו**
 34 **לעולם בטומאה, ואם יעבור שם אדם עם תרומה ולא יראה הציין**
 35 **כגון בלילה, ואחר כך יראהו, יסבור שנטמאת תרומתו וישרפנה**
 36 **אף שבאמת לא נטמאת].**
 37 המשך ביאור דברי הברייתא: שנינו, **ואלו הן הספיקות סככות**
 38 **ופרעות. מבארת הגמרא: סככות היינו אילן המיסך [מיצל] על**
 39 **הארץ – על רשות הרבים הסמוכה לבית הקברות, ולכן חוששים**
 40 **שמה יש קבר גם תחתיו, ויש לציינו. ופרעות הן אבנים פרועות –**
 41 **גדולות היוצאות מן הקדר זו אצל זו ומאהילות. ובית הפרס הוא**
 42 **בדתנן במשנה (אהלות פ"ח מ"א), החורש את השדה שיש בה קבר,**
 43 **חוששים שמא פיזר בה עצמות המת, הרי הוא עושה אותה בית**
 44 **הפרס – מקום שהטומאה פרוסה ומתפשטת בו, שמטמא מספק**
 45 **ואין אוכלי תרומה הולכים בו, וכמה המרחק שבו הוא עושה בית**
 46 **הפרס זה, מלא מענה – כמלוא תלם המחרישה באורך מאה אמה,**
 47 **שעד למרחק זה חוששים שהגיעה הטומאה בחרישתו.**
 48 מקשה הגמרא: **ובית הפרס מי מטמא באהל, והאמר רב יהודה אמר**
 49 **שמואל, מנפת אדם בית הפרס – נופח בפיו לפניו, שאם יש שם**
 50 **עצם כשעורה המטמאת במשא (אהלות פ"ח מ"ג) תתפור ברוח פיו**
 51 **ולא יסיטנה, והולך להקריב פסחו. ורב יהודה בר אמי משמיה**
 52 **דעולא אמר, בית הפרס שנידש בהליכת אנשים רבים מהו, ויכול**
 53 **לעבור בו כשהולך להקריב את פסחו, שאף אם היתה בו עצם**
 54 **כשעורה במקום זה כבר נכתתה לגמרי ואין בה חשיבות. ואם**

כל אחד ואחד, בתוככי כלל ישראל, יעשה כל המצווה עליו בקו הגמילות חסדים וכן בקו התורה והעבודה, ואתכפיא סטרא-אחרא (נחש הקדמוני) ואתהפכא.